

УДК 636.5:355.01(477)

С. М. БАЗИВОЛЯК, кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
Н. П. ПРОКОПЕНКО, доктор сільськогосподарських наук, професор,
В. В. МЕЛЬНИК, доктор історичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів та природокористування України
E-mail: svitlanasmic@gmail.com

Функціонування птахівництва ЗА ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Анотація. Російське вторгнення в Україну докорінно змінило життя українців, а також внесло значні корективи в роботу та функціонування птахівництва, що потребує вивчення питань щодо узгодженості векторів діяльності галузі з суспільними інтересами і обумовлює необхідність обґрунтування подальших напрямів розвитку з урахуванням її стану та кон'юнктури на внутрішньому і зовнішньому ринках. Метою роботи є встановлення стану птахівництва в умовах воєнного положення в Україні та окреслення перспектив розвитку птахівничих підприємств з урахуванням конкурентного середовища на внутрішньому та зовнішньому ринках. Матеріалом для аналітичних досліджень стали опубліковані роботи за зазначеним напрямом; методологічною основою роботи є системний підхід до розкриття стану функціонування птахівничих підприємств на основі методів аналізу і синтезу, наукового узагальнення. У зв'язку з воєнними діями країни-агресора, птахівництво зазнало негативних змін, які проявляються у втраті виробничого потенціалу, зростанні ризиків при фактичній відсутності фінансової підтримки та суттєвого погіршення інвестиційного забезпечення. Аналіз роботи низки птахівничих підприємств свідчить не тільки про їх діяльність щодо виробництва продукції для внутрішнього та зовнішнього ринків, але й налагодження випуску нових видів продукції, співпрацю з благодійними фондами й організаціями, експорт продукції. Вихід української продукції птахівництва на нові експортні ринки є важливим інструментом економічної підтримки вітчизняних виробників у період війни. Великі вітчизняні виробники мають налагоджувати нові логістичні маршрути для експорту своєї продукції. Матеріали статті становлять практичну цінність для птахівничих підприємств різної потужності для вибору шляхів і напрямів подальшого розвитку та відновлення функціонування.

Ключові слова: птахівничі підприємства, виробництво, продукція птахівництва, яйця, м'ясо птиці, експорт

Актуальність. Птахівництво як галузь сільського господарства є важливим елементом вітчизняної та світової системи аграрного виробництва. На початку 2000 років птахівнича галузь нашої країни зазнала великих змін, у неї вкладалися значні інвестиції, що забезпечили стрімке зростання виробництва яєць і м'яса птиці. Все це відіграло важливу роль у вирішенні проблеми продовольчої безпеки України, продемонструвало ефективність інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору економіки.

Як свідчать статистичні дані, в Україні станом на 1 січня 2021 року налічувалося 200651,9 тис. голів птиці, із них 109737 тис. голів вирощено у птахівничих підприємствах (Мельник та ін., 2021).

Помітними були успіхи українських експортерів продукції птахівництва. Вітчизняні птахівничі підприємства стрімко розвивались і демонстрували здатність успішно конкурувати із зарубіжними виробниками як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Це забезпечувалось завдяки зміні форм власності та реорганізації виробництва. Для виробництва продукції птахівництва використовували високопродуктивні сучасні кроси, впроваджували ресурсозберігаючі технології, науково обґрунтовані системи годівлі птиці, раціональну організацію праці та виробництва, розробки і застосування сучасних інформаційних технологій, нагромадження, обробку та використання даних племінного обліку із застосуванням сучасної комп'ютерної техніки, матеріальну зацікавленість власників птиці та майна у раціональному використанні виробничого потенціалу галузі та підвищенні якості виробленої продукції.

Водночас, події, що відбувалися впродовж 2022 року і продовжуються у поточному році, внесли значні корективи у життя українців, у тому числі, і в роботу та розвиток галузі птахівництва. Тому виникає питання щодо узгодженості векторів розвитку птахівництва в умовах воєнного стану в країні з суспільними інтересами. Це обумовлює необхідність обґрунтування подальших напрямів розвитку галузі з урахуванням її стану та кон'юнктури на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Завдяки скоростиглості птиці та високій якості харчових продуктів, на чому й базується виробництво продукції птахівництва, ця галузь посідає пріоритетне місце серед галузей тваринництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність і необхідність вирішення проблеми розвитку та функціонування галузі птахівництва знаходить своє відображення у багатьох наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених. Наукові праці І. І. Вініченко (2015),

Ю. Б. Іщенко (2013), С. В. Сендецької (2014), В. Я. Голюк (2016), О. І. Касьяненко і Т. І. Фотіної (2014), Ф. Ярошенка (2004), О. В. Терещенка і О. О. Катеринича (2015) та ін. є постійним предметом для вивчення і заслуговують детального розгляду та аналізу. Проте галузь птахівництва розвивається досить швидкими темпами, а її функціонування в умовах воєнного стану в нашій країні перебуває вперше, тому потребує уваги та аналізу.

Метою роботи є встановлення стану птахівництва в умовах воєнного положення в Україні та окреслення перспектив розвитку птахівничих підприємств з урахуванням конкурентного середовища на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Матеріали і методи досліджень. Матеріалом для аналітичних досліджень послужили опубліковані роботи за зазначеним напрямом за інформацією статистичних збірників, періодичних видань, наукових праць за останні 2 роки. Методологічною основою роботи є системний підхід до розкриття стану функціонування птахівничих підприємств на основі семантичного, дедуктивного, когнітивного методів, а також аналізу та синтезу, наукового узагальнення, контент-аналізу.

Результати досліджень та їх обговорення. Галузь птахівництва здобула статус одного із стратегічно важливих елементів вітчизняної аграрної економіки і продовжує його утримувати. Аналіз даних Державної служби статистики (Мельник та ін., 2022) свідчить, що станом на 1 січня 2022 року чисельність поголів'я птиці всіх видів у птахогосподарствах України всіх категорій становила 202243,1 тис. голів (у тому числі у підприємствах –

113478,9 тис.), що на 0,8% більше порівняно з попереднім роком. При цьому, найбільше птиці зосереджено у господарствах Вінницької (38064,2 тис. голів), Черкаської (25423,8 тис. голів), Київської (22440,5 тис. голів) та Дніпропетровської (20687,1 тис. голів) областей.

Виробництво замороженої курятини в Україні впродовж року зросло на 14,1%. Виробництво свіжих чи охолоджених частин тушок також зросло на 3,5% за рік. Виробництво заморожених частин тушок зросло на 6,3%. Також Україна наростила виробництво субпродуктів свійської птиці – на 0,6% за рік (*Україна збільшила виробництво курятини, 2022*).

У 2021 році яєць птиці всіх видів у господарствах усіх категорій вироблено 14071,3 млн шт., що на 13,0% менше, ніж у 2020 році. У тому числі: у підприємствах одержано 7012,8 млн шт. (менше на 21,3%), а у господарствах населення – 7058,5 млн шт. (менше на 2,7%). Найбільше вироблено яєць птиці всіх видів у господарствах усіх категорій Київської (3323,2 млн шт.), Хмельницької (725,4 млн шт.), Дніпропетровської (720,8 млн шт.), Житомирської (718,5 млн шт.) і Вінницької (708,7 млн шт.) областей. Незважаючи на загальну тенденцію зменшення виробництва яєць, у таких областях як Луганська, Львівська, Рівненська та Житомирська, навпаки, дещо зросла їхня кількість (*Мельник та ін., 2022*).

Одним з найбільших виробників яєць в Україні є Агрохолдинг "Овостар Юніон", який у 2021 році виробив 1,69 млрд яєць, що на 1% більше проти 2020 року. Обсяг продажів у сегменті яєць зі шкаралупою зріс на 8% – до 1,15 млрд штук за порівняння з 2020 роком. На експорт у 2021 році компанія відправила 264 млн яєць – на 24,4% менше від показника за 2020 рік. Експортні поставки становили 23% від загального обсягу продажів у сегменті (2020 року – 33%). У 2021 році середня ціна яєць (без ПДВ) у гривневому еквіваленті зросла на 35% порівняно з 2020 роком – до 2,18 грн/штука. При цьому в доларовому еквіваленті зростання становило 34% – до \$0,08/штука. Загальне поголів'я птиці в компанії на 31 грудня 2021 року становило 8,4 млн. голів – на 6,3% більше, ніж роком раніше. У тому числі, 7 млн з них становили кури-несучки, що на 6% більше проти показника 2020 року (*"Овостар", 2022*). На цьому ж підприємстві у 2021 році було вироблено 2,7 тис. тонн сухих яєчних продуктів, що на 15% менше, ніж у 2020 році. Обсяг реалізованих сухих яєчних продуктів скоротився на 1% порівняно з показником 2020 року – до 3,2 тис. тонн. Із них експортовано 2,1 тис. тонн, або 64%. Середня ціна реалізації сухих яєчних продуктів у гривневому еквіваленті зросла на 23% порівняно з 2020 роком – до 136,85 грн/кг, а у доларовому – на 22% (до \$5,02/кг, без ПДВ) (*"Овос-*

тар Юніон", 2022).

Роль експорту продукції у забезпеченні розвитку птахівничих підприємств України зростає. У 2021 році Україна експортувала 460,7 тис. тонн м'яса та їстівних субпродуктів птиці, що на 5,8% більше порівняно з попереднім роком. У грошовому еквіваленті експорт за 2021 рік становив 719,2 млн. Головними покупцями вітчизняного м'яса та їстівних субпродуктів птиці стали Саудівська Аравія (\$190,2 млн), Нідерланди (\$137,5 млн) та Словаччина – \$40,1 млн (*Експорт м'яса птиці, 2022*).

Україна посіла шосте місце у рейтингу світових постачальників курятини. Світовим лідером із експорту курятини є Бразилія. У 2021 році країна експортувала 4,1 млн тонн курятини. Друге місце з показником 3,4 млн тонн належить США, третє – ЄС. Минулого року країни ЄС експортували 1,8 млн. тонн м'яса птиці. Замикає десятку лідерів Аргентина – минулого року було поставлено на зовнішні ринки 180 тисяч тонн продукту (*Україна увійшла у ТОП-10, 2022*).

Незважаючи на труднощі 2021 року, з якими стикалися птахівники – це і підвищення вартості комбікормів, зростання витрат на енергоносії тощо – Україна підтвердила статус одного з найбільших світових експортерів м'яса птиці та покращила свої позиції у рейтингу країн-експортерів, забезпечуючи питання продовольчої безпеки (*Jagtap et al., 2022; Enpu et al, 2020; Skydan, 2022*).

Лютий 2022 року – війна вносить корективи у функціонування всіх підприємств галузі птахівництва, їх економічний стан, долі працівників.

Цілковитий хаос і незрозуміння того, що відбувається, порушення логістичних маршрутів, мобілізація і звільнення працівників, зупинка експорту, заборона імпорту, проблеми із забезпеченням добовим молодняком, кормами, кормовими добавками, ветеринарними препаратами, порушення термінів розрахунків за поставлену продукцію, брак обігових коштів, брак пального – це лише частина того, з чим стикнулися виробники в останні дні лютого і що вирішували впродовж перших місяців війни.

Війна вбиває птахофабрики України. Одне з найбільших та сучасних підприємств Європи з виробництва курячих яєць птахофабрика "Чорнобаївська" під Херсоном, залишилося без можливості годувати птицю та вивозити готову продукцію. У господарстві утримували близько 3 млн курей. Виникли проблеми з електропостачанням, відсутні комбікорми та дизпаливо. Через встановлені окупантами блокпости завезти необхідні ресурси стало неможливим, що загрожувало виникненням екологічної катастрофи. Міська влада намагалась зробити все необхідне для збереження поголів'я курей на птахофабриці, щоб забезпечувати людей м'ясом та яйцями впродовж тривалого часу. Але, на жаль, в умовах облоги здійснити це дуже важко.

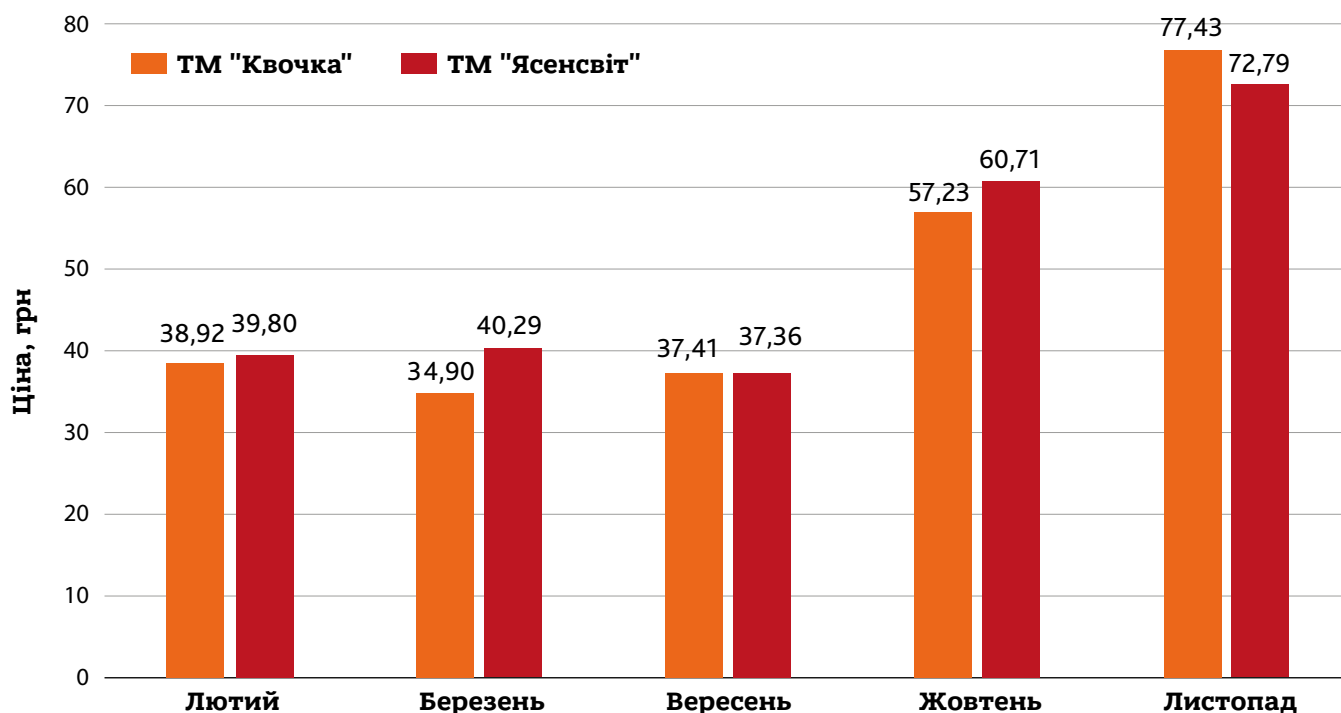

Рис. 1. Динаміка цін на яйця ТМ "Квочка" та ТМ "Ясенсвіт" у 2022 році

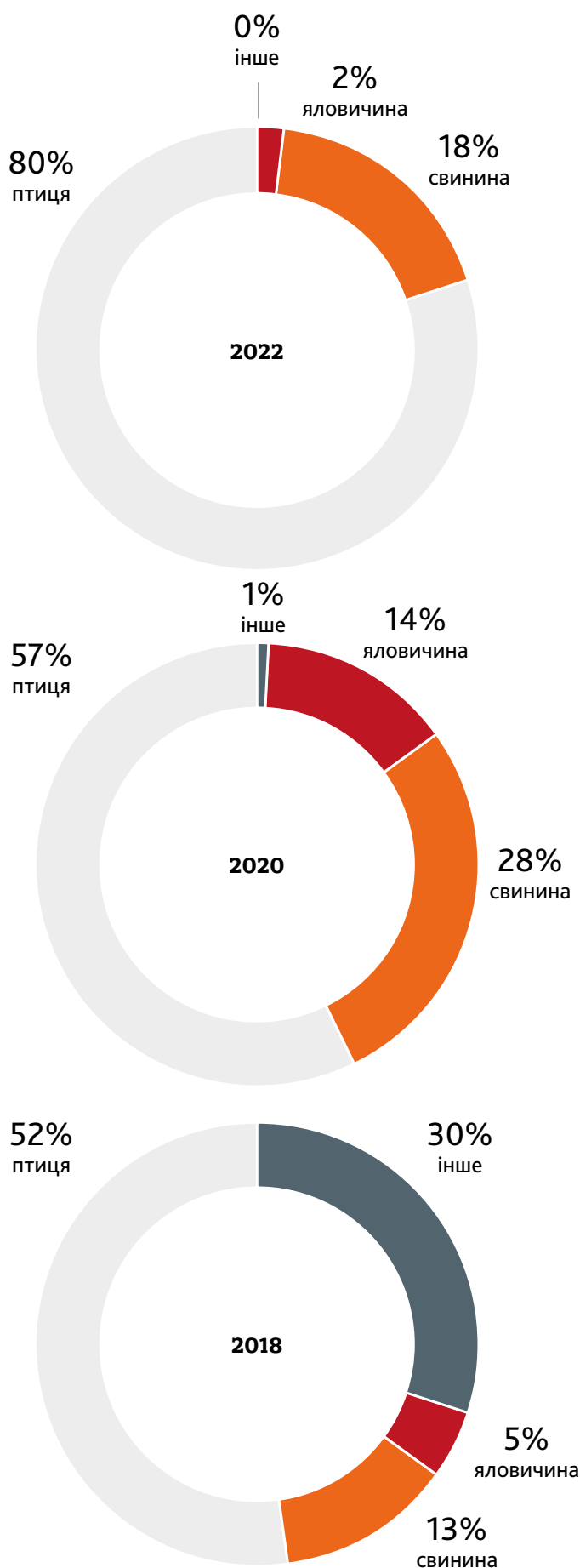

Рис. 2. Структура виробництва м'яса в Україні

У подібній ситуації опинилася і Богодучівська птахофабрика та птахофабрика "Охоче" на Харківщині, яка також входить до складу агрохолдингу "Авангард" (група компаній "Укрлендфармінг"). Крім того, знеструмлено найбільший у Європі інкубатор у м. Макарів Київської області.

Внаслідок російських обстрілів зруйновано велике підприємство на Донеччині – ТОВ "Птахофабрика Фенікс". У господарстві, де виробляли півмільйона курячих яєць на добу, загинуло понад 800 тисяч курей. Знищено всі будівлі, перебито комунікації, розбито обладнання, загинула вся птиця. Збитки підприємства лише від загибелі курей склали 120 мільйонів гривень, загальні – ще підраховують. Яйця, які виготовлялися на підприємстві, продавали у Донецькій, Харківській та Дніпропетровській областях під торговою маркою "Фенікс". Власники дали таку назву, бо змогли відродити виробництво під Святогірськом після того, як російські війська у 2014 році знищили підприємство у Луганській області (*Загинули 800 тисяч птахів, 2022*).

Не була війна поблажливою і до фермерських господарств. Окупація Київщини знищила перепелину ферму у Броварському районі. 11 березня в одне з приміщень прилетів російський снаряд. Майже всі перепілки загинули: частина від вибуху, інша – від вибухової хвилі. Підприємці почали відновлювати ферму після звільнення Київщини на початку квітня. Стартом для відновлення поголів'я стали ті 2% птиці, яка вижила після обстрілу. На початок 2023 року фермерам вдалося збільшити їхню кількість майже вдвісьтеро – до 20% від довоєнної кількості (*Окупація Київщини знищила перспективну перепелину ферму, 2022*).

У такі складні часи власники й керівники птахофабрик здійснюють заходи щодо підтримки країни і подальшого функціонування галузі. "Авангард" продовжує підтримувати оборону країни. У координації з Міністерством аграрної політики та продовольства України "Авангард" безкоштовно передає на потреби ЗСУ країни 500 тис. штук яєць свого виробництва. Група компаній також надала паливно-мастильні матеріали та необхідну техніку, зокрема вантажні автомобілі, нашим захисникам (*Через дії російських окупантів Херсонщина опинилася під загрозою екологічної катастрофи, 2022*). Агрохолдинг МХП роздає продукцію "Наша Ряба" людям за будь-якої можливості з власного автотранспорту та авто партнерів. Незважаючи на перешкоди, вантажівки везуть продукцію до Територіальної оборони та Збройних сил України, передають місцевим мешканцям і біженцям у різних містах і селах. Дитячій лікарні "Охматдит" передали 500 кг курятини та 200 кг м'ясо-ковбасних виробів (МХП вирішив роздавати продукцію "Наша Ряба", 2022).

Незважаючи на агресію ворога, птахівничі підприємства продовжують працювати і розвиватися.

"Наша Ряба" розпочала випуск дитячого харчування "КОКО" для дітей від 6 місяців до 1,5 років. В умовах війни всю партію, а саме понад 4 200 кг, продукту компанія безкоштовно передала дітям у регіонах бойових дій та сім'ям вимушених переселенців. До співпраці були залучені фонди та організації, які займаються дітьми, а

саме фонд Карітас України, Юнісеф, Фонд Маша, Фонд Твоя опора, Клуб Господар, СОС Дитячі містечка України (*Наша Ряба анонсувала випуск дитячого харчування КОКО, 2022*).

Єдина в Україні Державна дослідна станція птахівництва НААН у селі Бірки Харківської області працює в умовах війни. Це єдина в країні наукова установа в галузі птахівництва, яка зберігає унікальну колекцію українських порід і популяцій домашньої птиці. Під час війни станція не зупинила роботу, однак мала проблеми з логістикою. З кормом та грошима допомогли громадські організації. На початок 2023 року на станції утримували близько 2-2,5 тис. курей різних порід (*Єдина в Україні станція птахівництва працює в умовах війни, 2022*).

В Україні на тлі війни змінилися ціни на продукти харчування, при цьому відмітимо значне їх коливання. Динаміку цін на яйця ТМ "Квочка" та ТМ "Ясенсвіт" у 2022 році наведено на рисунку 1 (*адаптовано авторами за матеріалами: Що буде з цінами на яйця у 2023 році, 2022*).

Представлені дані свідчать про значне зростання цін на яйця. Так, у листопаді 2022 року порівняно з лютим ціна на яйця торгової марки "Квочка" збільшилася на 98,9%, а "Ясенсвіт" – на 82,9%. Зростання цін на яйця, значною мірою спричинено військовими діями на території України, оскільки багато виробничих потужностей у Херсонській, Донецькій та Харківській областях втрачено.

У грудні 2022 року середня споживча ціна на тушку бройлера після зниження у листопаді (80,49 грн/кг) знову підвищилася на 1% (до 81,29 грн/кг). Упродовж 2022 року куряча тушка подорожчала на 10,6% (порівняно січнем – 73,52 грн/кг). Середня споживча ціна на куряче філе у грудні також зросла на 0,6% (до 136,58 грн/кг проти 135,72 грн/кг у листопаді. Від початку 2022 року

середня споживча ціна філе підвищилася на 11,4% – зі 122,65 грн/кг у січні. Дані наведені без урахування тимчасово окупованої території Криму, Севастополя і частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях (*У 2022 році курятина подорожчала більше ніж на 10%, 2022*).

Аналізуючи структуру виробництва м'яса в Україні, (рис. 2 адаптовано авторами за джерелами: *Ринок м'яса та м'ясопродуктів в Україні за 2017-2019 роки, 2019; Аналіз ринку м'яса в Україні. 2023 рік. 2023; Виробництво в світі м'яса птиці у 2020 році, 2022*), слід зазначити, що частка м'яса птиці, на відміну від інших видів тварин, стабільно зростає на фоні значного зменшення виробництва м'яса тварин інших видів. У 2018 році його виробництво становило 1142 тис. тонн, або 51,96% у загальному балансі. У 2020 році, незважаючи на пандемію Covid-19, виробництво м'яса птиці в Україні зросло до 1468 тис. тонн, за два роки приріст частки становив 5,23%. У 2022 році, незважаючи на важкі воєнні події у країні й загальне зменшення виробництва, саме м'ясо птиці займає лідируючі позиції і збільшує приріст частки за останні два роки на 22,69%.

В Україні найбільшим виробником та експортером курятини є агрохолдинг МХП. Компанія спеціалізується також на вирощуванні зернових та здійснює й іншу аграрну діяльність, а саме: виробництво м'ясо-ковбасних і м'ясних виробів, що готові до вживання. У 2022 р. Загалом у 2022 році МХП виробив 697 тис. тонн курятини (754 тис. тонн у 2021 році). Виробництво у 2022 році є найменшим значенням, починаючи з 2018 року (*В 2022 році виробництво м'яса птиці МХП склало майже 700 тис. тонн, 2023*).

Що стосується експорту продукції птахівництва, то упродовж 2022 року Україна експортувала 26,9 тис.

тонн яєць, що на 33,3% менше, ніж у попередньому році. Головними покупцями курячих харчових яєць, вироблених в Україні, торік стали Сингапур (27,3%), Латвія (24,9%) та Нідерланди –16,7% (*Експорт українських яєць у 2022 році скоротився на третину, 2023*).

У 2022 році Україна експортувала 413,2 тис. тонн м'яса та їстівних субпродуктів птиці, що на 10,3% менше порівняно з попереднім роком (*Експорт м'яса птиці приніс Україні у 2022 році на 18,6% більше, 2022*). У грошовому еквіваленті експорт за 2022 рік становив \$852,9 млн. Це на 18,6% більше, ніж 2021 року. Головними покупцями вітчизняного м'яса та їстівних субпродуктів птиці у 2021 році були Нідерланди (29,6%), Саудівська Аравія (25,8%) та Словаччина (7,6%).

У період війни світ підтримує Україну і в тому числі галузь птахівництва. Канада відкрила доступ до ринку м'яса птиці для українських виробників. У травні 2022 року було скасовано Канадою усі мита (у тому числі, у рамках квот) на українську продукцію. Такий режим діятиме впродовж 12 місяців, починаючи з 9 червня 2022 року. Дане рішення стало продовженням ініціативи ЄС і Великої Британії, що підтверджує зацікавленість розвинутих держав залучати українську економіку до власних промислових і торгових ланцюгів. Тобто, експорт м'яса птиці відбуватиметься без застосування митних зборів та тарифних квот до червня 2023 року (*Канадський ринок відкрито для поставок вітчизняного м'яса птиці, 2022*). Вихід української продукції птахівництва на нові експортні ринки є важливим інструментом економічної підтримки наших виробників у період війни.

Війна – це не стимул до зупинки та стагнації, а, навпаки, поштовх розвиватись та заявити про себе по-

новому. Українські птахівники мужньо прийняли виклик долі і ще з більшими зусиллями стали до праці на усіх фронтах.

ВИСНОВКИ

1. В Україні, за досліджуваний період, відбувся спад виробництва продукції птахівництва через низку соціально-економічних чинників. Найбільш значне скорочення обсягів виробництва продукції спостерігається у сільськогосподарських підприємствах через зниження економічної ефективності даного напрямку птахівництва, що обумовлено зростанням витрат на корми та енергоносії.
2. З приходом повномасштабної війни птахівництво, як і більшість напрямів сільського господарства, зазнало іще більших негативних змін, які проявляються у втраті виробничого потенціалу, зростанні ризиків при фактичній відсутності фінансової підтримки та суттєвого погіршення інвестиційного забезпечення.
3. Подальший розвиток яєчного птахівництва повинен активніше, відбуватися на базі малих фермерських господарств, які є більш гнучкими та пристосованими до змінних ринкових умов та негативних економічних чинників, які є наслідками війни. Також концентрація таких виробництв доцільна поблизу основних ринків реалізації продукції, особливо в тих регіонах України, де спостерігається значна різниця між фондом споживання та обсягом місцевого виробництва, з метою зниження логістичних витрат.
4. Великі вітчизняні виробники мають налагоджувати нові логістичні маршрути для експорту своєї продукції.

Перспективи подальших досліджень полягають у продовженні вивчення впливу воєнного стану на галузь птахівництва в Україні, оскільки війна ще триває. ■

S. M. BAZYVOLIAK, Candidate in Agricultural Sciences, Associate Professor,

N. P. PROKOPENKO, Doctor of Agricultural Sciences, Professor,

V. V. MELNYK, Doctor of Historical Sciences, Associate Professor,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

E-mail: svitlanasmic@gmail.com

Functioning and development of poultry farming during martial law in Ukraine

Abstract. *The Russian invasion of Ukraine fundamentally changed the lives of Ukrainians, and also made significant adjustments to the work and development of poultry farming, which requires the study of issues related to the consistency of the vectors of development of the industry with public interests and determines the need to justify the further directions of the development of the industry, taking into account its state and the domestic situation and foreign markets. The purpose of the work is to establish the state of poultry farming in the conditions of martial law and outline the prospects for the development of poultry enterprises, taking into*

account the competitive environment in the domestic and foreign markets. The material for analytical research was published works in the specified direction; the methodological basis of the work is a systematic approach to uncovering the state of functioning of poultry enterprises based on methods of analysis and synthesis, scientific generalization. In connection with the military actions of the aggressor country, the poultry industry has undergone negative changes, which are manifested in the loss of production potential, the growth of risks in the actual absence of financial support and the significant deterioration of investment support. The analysis of the work of a number of poultry enterprises shows not only their activities in terms of production products for domestic and foreign markets, but also establishing the release of new types of products, cooperation with charitable foundations and organizations, export of products. The entry of Ukrainian poultry products into new export markets is an important tool for economic support of our producers during the war. Large domestic manufacturers must establish new logistics routes for exporting their products. The materials of the article are of practical value for poultry enterprises of various capacities for choosing ways and directions for further development and restoration of functioning.

Keywords: *poultry enterprises, production, poultry products, eggs, poultry meat, export*

Література

- Аналіз ринку м'яса в Україні. 2023 рік.** 2023. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-myasa-v-ukraine-2022-god>. (дата звернення: 18.02.2023).
- Виробництво в світі м'яса птиці у 2020 році.** 2022. URL: <https://spar.ua/blogs/virobnitstvo-v-sviti-myasa-ptitsi-u-2020-rotsi> (дата звернення: 18.02.2023).
- В 2022 році виробництво м'яса птиці МХП склало майже 700 тис. тонн.** 2023. URL: <http://shareupotential.com/ru/News/Newsline/mhp-op-rez-2022-12.html>. (дата звернення: 10.02.2023).
- Експорт м'яса птиці додав у 2021 році 5,8%.** 2022. URL: <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/eksport-myasa-ptyczi-dodav-u-2021-roczni-58/>. (дата звернення: 15.02.2023).
- Експорт м'яса птиці приніс Україні у 2022 році на 18,6% більше.** 2022. URL: <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/eksport-myasa-ptyczi-prynis-ukrayini-u-2022-roczni-na-186-bilshe/>. (дата звернення: 20.02.2023).
- Експорт українських яєць у 2022 році скоротився на третину.** 2023. URL: <https://ukragroconsult.com/news/eksport-ukrayinskyh-yayecz-u-2022-roczni-skorotyvsya-na-tretynu/>. (дата звернення: 20.02.2023).
- Єдина в Україні станція птахівництва працює в умовах війни.** 2022. URL: <https://zemliak.com/news/dosvid/3607-yedina-v-ukrajini-stanciya-ptahivnictva-pracyue-v-umovah-viyni>. (дата звернення: 20.02.2023).
- Загинули 800 тисяч птахів: у Донецькій ОВА розповіли, як РФ знищувала одне з найбільших підприємств із виробництва яєць.** 2022. URL: <https://hromadske.ua/posts/zaginuli-800-tisyach-ptahiv-u-doneckij-ova-rozpovili-yak-rf-znishuvava-odne-z-najbilshih-pidpriyemstv-z-virobnictva-yayec>. (дата звернення: 18.02.2023).
- Канадський ринок відкрито для поставок вітчизняного м'яса птиці.** 2022. URL: <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/kanadaskyj-rynok-vidkryto-dlya-postavok-vitchyznanyogo-myasa-ptyczi/> (дата звернення: 18.02.2023).
- Мельник В. В., Прокопенко Н. П., Базиволяк С. М.** Птахівництво України у 2020 році: поголів'я птиці та виробництво яєць і м'яса. *Сучасне птахівництво*. 2021. №5-6. С. 6-10.
- Мельник В. В., Прокопенко Н. П., Базиволяк С. М.** Птахівництво України у 2021 році: поголів'я птиці та виробництво яєць і м'яса. *Сучасне птахівництво*. 2022. №5-6. С.3-7.
- МХП вирішив роздавати продукцію "Наша Ряба".** 2022. URL: <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/mhp-vyrishyv-rozdavaty-produkcziyu-nasha-ryaba/>. (дата звернення: 18.02.2023).
- Наша Ряба анонсувала випуск дитячого харчування КОКО.** 2022. URL: <https://latifundist.com/novosti/58720-nasha-ryaba-anonsuvava-vipusk-dityachogo-harchuvannya-koko>. (дата звернення: 20.02.2023).
- "Овостар" скоротив експорт яєць на 24%.** 2022. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/ovostar-skorotiv-eksport-aec-na-24>. (дата звернення: 10.02.2023).
- "Овостар Юніон" виробив торік на 15% менше сухих яєчних продуктів.** 2022. Retrieved from <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/ovostar-yunion-vrobyv-na-15-menshe-suhyh-yayechnyh-produktiv/>. (дата звернення: 10.02.2023).
- Окупація Київщини знищила перспективну перепелину ферму.** 2022. URL: <https://zemliak.com/news/biznes-u-seli/3993-okupaciya-kijivshchiny-znishchila-perspektivnu-perepelinu-fermu>. (дата звернення: 20.02.2023).
- Ринок м'яса та м'ясопродуктів в Україні за 2017-2019 роки.** 2019. URL: <https://agropolit.com/infographics/view/94>. (дата звернення: 18.02.2023).
- Україна ввійшла у ТОП-10 світових експортерів курятини.** 2022. URL: <https://agronews.ua/news/ukrayina-uviyshla-v-top-10-svitovih-eksporteriv-kuryatyny-2/> (дата звернення: 15.02.2023).

У 2022 році курятина подорожчала більше ніж на 10%. 2022. URL: <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/u-2022-rocz-kuryatyna-podorozhchala-bilshe-nizh-na-10/>. (дата звернення: 20.02.2023).

Україна збільшила виробництво курятини. 2022. URL: <https://allretail.ua/news/76596-ukrajina-zbilshila-virobnictvo-kuryatini-3> (дата звернення: 10.02.2023).

Через дії російських окупантів Херсонщина опинилася під загрозою екологічної катастрофи. 2022. URL: https://enovosty.com/uk/news-ukr/news_economy-ukr/full/203-cherez-dii-rosijskix-okupantiv-xersonshhina-opinilasya-pid-zagrozoju-ekologichnoi-katastrof. (дата звернення: 18.02.2023).

Що буде з цінами на яйця у 2023 році. 2022. URL: <https://informator.ua/uk/shcho-bude-z-cinami-na-yaycya-u-2023-roci>. (дата звернення: 10.02.2023).

Enpu M. A., Jianming C. A. I., Jing L. I. N., Hua G. U. O., Yan H. A. N., Liuwen L. I. A. O. Spatio-temporal evolution of global food security pattern and its influencing factors in 2000-2014. *Acta Geographica Sinica*. 2022. Vol. 75(2). P. 332-347. doi: 10.11821/dlxb202002009.

Jagtap S., Trollman H., Trollman F., Garcia-Garcia G., Parra-López C., Duong L., Martindale W., Muneke P. E. S., Lorenzo J. M., Hdaifeh A., Hassoun A., Salonitis K., Afy-Shararah M. The Russia-Ukraine Conflict: Its Implications for the Global Food Supply Chains. *Foods*. 2022. Vol. 11(14). Art. 2098. doi: 10.3390/foods11142098.

Skydan O., Dankevych, V., Fedoniuk T., Dankevych Y., Yareмова, M. (2022). European green deal: Experience of food safety for Ukraine. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*. 2022. Vol. 9(2). P. 63-71. doi: 10.21833/ijaas.2022.02.007.

References

Analiz rynku miasa v Ukraini. 2023 rik. (2023). [Analysis of the meat market in Ukraine. Year 2023]. Retrieved from <https://pro-consulting.ua/ua/issledovanie-rynka/analiz-rynka-myasa-v-ukraine-2022-god>. [in Ukrainian].

Cherez dii rosiiskikh okupantiv Khersonshchyna opynilasya pid zahrozoju ekolohichnoi katastrofy. (2022). [Due to the actions of the Russian occupiers, Kherson Oblast was threatened with ecological disaster]. Retrieved from https://enovosty.com/uk/news-ukr/news_economy-ukr/full/203-cherez-dii-rosijskix-okupantiv-xersonshhina-opinilasya-pid-zagrozoju-ekologichnoi-katastrofe. [in Ukrainian].

Eksport ukrainskykh yaiets u 2022 rotsi skorotyvsia na tretynu. (2023). [Export of Ukrainian eggs decreased by a third in 2022]. Retrieved from <https://ukragroconsult.com/news/eksport-ukrayinskyh-yayecz-u-2022-rocz-skorotyvsia-na-tretynu/>. [in Ukrainian].

Eksport miasa ptytsi prynis Ukraini u 2022 rotsi na 18,6% bilshe. (2022). [The export of poultry meat brought Ukraine 18.6% more in 2022]. Retrieved from <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/eksport-myasa-ptyczi-prynis-ukrayini-u-2022-rocz-na-186-bilshe/>. [in Ukrainian].

Eksport m'iasa ptytsi dodav u 2021 rotsi 5,8%. (2022). [Export of poultry meat increased by 5.8% in 2021]. Retrieved from <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/eksport-myasa-ptyczi-dodav-u-2021-rocz-58/>. [in Ukrainian].

Enpu, M. A., Jianming, C. A. I., Jing, L. I. N., Hua, G. U. O., Yan, H. A. N., & Liuwen, L. I. A. O. (2020). Spatio-temporal evolution of global food security pattern and its influencing factors in 2000-2014. *Acta Geographica Sinica*, 75(2), 332-347. doi: 10.11821/dlxb202002009. [in English].

In 2022, the price of chicken increased by more than 10%. (2022). Retrieved from <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/u-2022-rocz-kuryatyna-podorozhchala-bilshe-nizh-na-10/>. [in Ukrainian].

Jagtap, S., Trollman, H., Trollman, F., Garcia-Garcia, G., Parra-López, C., Duong, L. ... & Afy-Shararah, M. (2022). The Russia-Ukraine Conflict: Its Implications for the Global Food Supply Chains. *Foods*, 11(14), 2098. doi: 10.3390/foods11142098. [in English].

Kanadskyi rynek vidkryto dla postavok vitchyznianoho miasa ptytsi. (2022). [The Canadian market is open for domestic poultry supplies]. Retrieved from <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/kanadaskyj-rynok-vidkryto-dlya-postavok-vitchyznianoho-myasa-ptyczi/>. [in Ukrainian].

Melnyk, V. V., Prokopenko, N. P., & Bazyvliak, S. M. (2021). Ptakhivnytstvo Ukrainy u 2021 rotsi: poholiv'ia ptytsi ta vyrobnytstvo yaiets i miasa. [Poultry production in Ukraine in 2020: poultry population and production of eggs and meat]. *Suchasne ptakhivnytstvo* [Modern poultry], 5-6, 6-10. [in Ukrainian].

Melnyk, V. V., Prokopenko, N. P., & Bazyvliak, S. M. (2022). Ptakhivnytstvo Ukrainy u 2020 rotsi: poholivia ptytsi ta vyrobnytstvo yaiets i miasa [Poultry production in Ukraine in 2021: poultry population and production of eggs and meat]. *Suchasne ptakhivnytstvo* [Modern poultry], 5-6, 3-7. [in Ukrainian].

MKHP vyryshyv rozdavatv produktsiiu "Nasha Riaba". (2022). [MHP decided to distribute Nasha Ryaba products]. Retrieved from <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/mhp-vyryshyv-rozdavatv-produktsiiu-nasha-ryaba/>. [in Ukrainian].

Nasha Riaba anonsuvala vypusk dytiachoho kharchuvannia KOKO. (2022). [Nasha Ryaba announced the release of KOKO baby food]. Retrieved from <https://latifundist.com/novosti/58720-nasha-ryaba-anonsuvala-vypusk-dityachogo-harchuvannia-koko>. [in Ukrainian].

Okupatsiia Kyivshchyny znyshchyla perspektyvnu perepelynu fermu. (2022). [The occupation of Kyiv region destroyed a promising quail farm]. Retrieved from <https://zemliak.com/news/biznes-u-seli/3993-okupaciya-kijivshchini-znishchyla-perspektivnu-perepelynu-fermu>. [in Ukrainian].

"Ovostar" skorotyv eksport yaiets na 24%. (2022). ["Ovostar" reduced the export of eggs by 24%]. Retrieved from <https://agravery.com/uk/posts/show/ovostar-skorotiv-eksport-aec-na-24>. [in Ukrainian].

"Ovostar Union" vyrobnyv torik na 15% menshe sukhyyh yaiechnykh produktiv. (2022). ["Ovostar Union" produced 15% less dry egg products last year]. Retrieved from <https://agrotimes.ua/tvarinnitstvo/ovostar-union-vrobyv-na-15-menshe-suhyyh-yayechnykh-produktiv/>. [in Ukrainian].

Rynok miasa ta miasoproduktiv v Ukraini za 2017-2019 roky. (2019). [Market of meat and meat products in Ukraine for 2017-2019]. Retrieved from <https://agropolit.com/infographics/view/94>.

Shcho bude z tsinamy na yaisia u 2023 rotsi. (2022). [What will happen to egg prices in 2023]. Retrieved from <https://informator.ua/uk/shcho-bude-z-cinami-na-yaycya-u-2023-roci>. [in Ukrainian].

Skydan, O., Dankevych, V., Fedoniuk, T., Dankevych, Y., & Yareмова, M. (2022). European green deal: Experience of food safety for Ukraine. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 9(2), 63-71. doi: 10.21833/ijaas.2022.02.007. [in English].

Ukraina vviishla u TOP-10 svitovykh eksporteriv kuriatyny. (2022). [Ukraine entered the TOP-10 world exporters of chicken]. Retrieved from <https://agronews.ua/news/ukrayina-uvijishla-v-top-10-svitovykh-eksporteriv-kuryatyny-2/>. [in Ukrainian].

Ukraina zbilshyla vyrobnytstvo kuriatyny. (2022). [Ukraine increased chicken production]. Retrieved from <https://allretail.ua/news/76596-ukrajina-zbilshila-virobnictvo-kuryatini-3>. [in Ukrainian].

V 2022 rotsi vyrobnytstvo miasa ptytsi MKHP sklalo maizhe 700 tys. tonn. [In 2022, MHP's poultry production amounted to almost 700 thousand tons 2023]. (2023). URL: <http://shareupotential.com/ru/News/Newsline/mhp-op-rez-2022-12.html>.

Vyrobnytstvo v sviti m'iasa ptytsi u 2020 rotsi. (2022). [Production of poultry meat in the world in 2020]. Retrieved from <https://spar.ua/blogs/virobnitstvo-v-sviti-myasa-ptitsi-u-2020-rotsi>. [in Ukrainian].

Yedyna v Ukraini stantsiia ptakhivnytstva pratsiue v umovakh viiny. (2022). [Ukraines only poultry station works in war conditions]. Retrieved from <https://zemliak.com/news/dosvid/3607-yedina-v-ukrajini-stanciya-ptahivnictva-pracyuye-v-umovah-viyni>. [in Ukrainian].

Zahynuly 800 tysiach ptakhiv: u Donetskii OVA rozpovili, yak rf znyshchuvala odne z naibilshykh pidpriemstv iz vyrobnytstva yaiets. (2022). [Eight hundred thousand birds died: in Donetsk OVA they told how the Russian Federation destroyed one of the largest egg production enterprises]. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/zaginuli-800-tisyach-ptahiv-u-doneckij-ova-rozpovili-yak-rf-znishchuvala-odne-z-naibilshih-pidpriemstv-z-virobnitstva-yayec>. [in Ukrainian].